

Seminaarin esitykset:

- Miten Koillismaalla kehitetään vesien käyttöä osana matkailua ja miten se kytkeytyy Koillismaan vesistöohjelmaan? *Toimitusjohtaja Jari Hentilä, Naturpolis Oy*
- POSIBILITI-hankkeen tulokset. Koillismaan mahdollisuudet hyödyntää pohjavesiä osana matkailua ja liiketoimintaa sekä matkailijoiden näkemykset Koillismaan vedestä. *Suunnittelija Sanna Vienonen, Suomen ympäristökeskus*
- Matkailun painopisteenä tulevaisuudessa luontopalvelut ja puhdas luonto. *Toimitusjohtaja Mats Lindfors, Ruka-Kuusamo Matkailu ry*
- Mitkä ovat Koillismaan kansallispuistojen vetovoimatekijöitä? *Projektipäällikkö Marjo Kämäräinen, Metsähallitus*
- Koillismaasta Suomen ensimmäinen alue, joka pyrkii hyötymään pohjavetensä brändäyksestä. *Toimitusjohtaja Mika Mankinen, Kuusamon Energia- ja vesiosuuskunta*

Alueen vetovoima ja potentiaali luontomatkailun kehittämisessä

Koillismaalla alueen elinvoima on kehittämistoiminnan ytimessä. Koillismaa on vesistörikas ylänköalue ja vedestä saadaan elinvoimaa kaikissa olomuodoissa: lumi, jää, vesi, höyry. Ilman vettä tai lunta Koillismaan matkailu ei pystyisi todennäköisesti erikoistumaan niin hyvin kuin nyt on mahdollista. Alueella on kuitenkin erottuvia luontokohteita erikoisuuksineen kuten Hossa, Oulanka, Kitkajoki, Riisitunturi, Syöte. Näiden ympärille voidaan kehittää monenmoista toimintaa.

Koillismaalle ollaan tekemässä alueellista strategiaa, jossa hyödynnetään alueella tehtyjä kalastukseen ja muuhun elinkeinotoiminnan kehittämiseen liittyviä pienempiä kehityshankkeita, alueelle laadittavaa Vesistöohjelmaa, POSIBILITI-hankkeen tuloksia yms. Land of National Parks –hankkeessa päätavoitteena on ollut kesämatkailun kehittäminen; korostetaan omatoimimatkailua sekä puhtaan luonnon antimia ja vesistöjä tapahtumapaikkana.

Rukan alue on kehittynyt ja kehittyä edelleen voimakkaasti. Uudessa Rukan strategiassa korostetaan ympärivuotisuutta ja luontopalveluita hiihtokeskuksen ympärillä. Yksi tavoite on että Rukalla on helppoa ja mukavaa vuodenajasta riippumatta. Rukalle kestävä kehityksen mukaiset arvot ovat tärkeä toiminnan lähtökohta, mikä sopii hyvin yhteen pohjaveden suojelun ja puhtaan luonnon säilyttämisen kanssa. Esimerkiksi Rukan keskustasta on tehty autoton, gondoli korvaa kevyen liikenteen väylän ja rinnetyöntekijöiden moottorikelkkojen sijaan mietitään uusiutuvan energian liikkumismuotoja. Ruka on hiilineutraali keskus, joka toimii paljolti uusiutuvalla energialla ja maksaa päästövähennyksiä. Matkailijat ovat yhä ympäristötietoisempia, joten myös energiantuotantotapaa on syytä korostaa: Ruka käyttää uusiutuvaa lähienenergiaa. Ruka on talvikausina täysi, ja hiihtokeskusta laajennetaan: tunturin taakse syntyy Rukavalley, joka tuo 2000 vuodepaikkaa ja yli 100 uutta työpaikkaa. Mm. syystapahtumia kehitellään lisää.

Pohjaveden laatu osana alueen vetovoimaisuutta

Alueen toimijat haluavat edistää paikallisen pohjaveden ja siten hanaveden laadun korostamista pulloveden sijaan. Tämä lisää osaltaan alueen vetovoimaisuutta. Kuusamon EVO on lanseerannut pohjavetensä ensimmäisenä Suomessa. Kuusamon kirkas: Kuusamon jääkaulisista hiekkaharjuista pumpattu puhtaan raikas pohjavesi. Koillismaalla pohjavettä riittää ja se on Suomen mittakaavassakin todella hyvälaatuista. Suomen vesi on yleisesti kansainvälisellä mittapuulla todella hyvälaatuista, UNESCO:n mukaan maailman parasta.

Tulevaisuudessa vesivarannot yhä vain ehtyvät globaalisti tarkasteltuna, vedentarve kasvaa, eikä pohjavedenotto yhä vain syvempää ole kestävä kehityksen mukaista. Maanpintakin vajoaa monin paikoin liiallisen pohjavedenoton seurauksena. Esim. Pekingin maanpinta vajoaa 11 cm vuodessa ja Shanghai on vajonnut jo yli 2,5 metriä. Baliilla pohjavedenpinta on laskenut 50 metriä, ja maanvajoamista tapahtuu myös esim. Meksikossa, USA:ssa, Intiassa ja Thaimaassa.

Terveellinen juomavesi ei ole itsestäänselvyys Euroopassakaan, saati puhdas ja monin paikoin sellaisenaan nautittava pohjavesi, jota voidaan pitää jopa eksoottisena. Esimerkiksi Aasiassa kansalaiset nauttivat hyvinkin erilaatuista vettä riippuen mm. veden hinnasta. Aasialaisten matkailijoiden osuus

Suomessa on kovassa kasvussa, ja myös Koillismaalla panostetaan aasialaisiin turisteihin. Osana POSIBILITI-hanketta tehtiin ulkomaisille matkailijoille juomaveteen liittyvä kysely, johon vastasi Kuusamon lentokentällä noin sata kotimatikalle lähtenyttä matkailijaa, jotka olivat kotoisin pääosin Espanjasta, Hollannista, Saksasta ja Iso-Britanniasta. Vastauksissa korostui arvostus Suomen puhtaasta luontoa, ilmaa ja juomavettä kohtaan. Turisteille on tärkeää, että hanavesi tulee puhtaasta luonnosta ja on raikasta ja kylmää. Matkailijat ovat usein valveutuneita ympäristöasioissa, ja pyrkivät täyttämään kestopullonsa hanavedellä.

Pohjavettä voidaan hyödyntää osana luontomatkailua ja aluebrändiä. Suomen pohjaveden brändäys ja sen kattavampi hyödyntäminen esimerkiksi juuri osana matkailua olisi kannatettavaa laajemmalla mittapuulla. Luonto- ja elämysmatkailu on kasvava trendi, ja puhtas luonto juomavesineen on arvokas varanto, jota kannattaa hyödyntää kestävästi osana matkailua. Koillismaa voisi hyvinkin olla tulevaisuudessa eräältä osin laadukkaasta pohjavedestä tunnettu alue, jossa matkailijat saavat nauttia runsaasti terveellistä pohjavettä luonnossa liikkumisen lomassa. Pohjaveden markkinoinnissa osana pohjoista aluebrändiä voi hyödyntää esimerkiksi tarinallisuutta, mystiikkaa ja taidetta.

Pohjaveden hyödyntäminen sellaisenaan

Suomessa muodostuvasta pohjavedestä hyödynnetään vain noin 12 prosenttia. Koillismaalla vuosittain muodostuvista niin sanotuista 1-luokan pohjavesivaroista käytetään vain noin 5 prosenttia yhdyskuntien vedenhankintaan, joten mahdollisuuksia veden hyödyntämiseen riittää. Laajempia kansallisia suunnitelmia pohjavesivarantojen hyödyntämisestä ei ole kuitenkaan tehty. Vaikka pohjavesivarantomme ovat hajautuneet ympäri Suomen, meillä riittää laadukasta pohjavettä, kunhan sitä hyödynnetään kestävästi. Esimerkiksi ilmastonmuutos tai väestönpaine voivat vaikuttaa veden riittävyyteen, ja Suomessakin on nähty paikallisia ja ajoittaisia kaivojen kuivumisia. Koillismaalla ilmastonmuutos tai väestönpaine eivät kuitenkaan vaikuta näillä näkymin radikaalisti pohjaveden laatuun tai riittävyyteen laajalti. Muutokset ovat keskimäärin varsin pieniä, joten jos nykyään kuivuus ei ole yleinen ongelma alueella, niin se pysyy ilmastonmuutoksen myötäkin todennäköisesti harvinaisena tapauksena.

Koillismaalla on potentiaalia veden kaupalliseen myyntiin esimerkiksi Taivalkoskella sijaitsevan Suomen toiseksi suurimman lähteikön, Kylmäperän myötä. Toki pohjaveden hyödyntämiseen vaikuttavat monet eri tekijät, eikä vedenotto saa vaikuttaa ympäristöön. Pohjaveden otto on Suomessa tarkoin säädeltyä, ja laajamittainen hyödyntäminen muuhun kuin omaan kiinteistökohtaiseen käyttöön onkin aina luvanvaraista. Veden on aina ensisijaisesti riitettävä alueen omistajan tai haltijan sekä asukkaiden ja yritysten tarpeisiin, eikä veden ottamisesta saa aiheutua kohtuutonta häiriötä tai haittaa. Myyntikuvioissa on hyvä huomioida, että myös alue hyötyisi pohjaveden myymisestä taloudellisesti, eikä sitä koeta luonnonvarojen riistona alueelta.

Vesimarkkinat ovat maailmanlaajuisesti satojen miljardien eurojen bisnes, joka kasvaa noin 10 prosentin vuosivauhtia. Kansainvälisillä vesimarkkinoilla on kova kilpailu, mutta suomalaisilla toimijoilla on nähtävissä markkinarakoja. Vähittäismyyntiin kaupan hyllyille meidän vesivolyymit tai sijoittajien eurot eivät välttämättä riitä, ja kilpailua niillä markkinoilla hallitsevat globaalit markkinajätit, mutta suomalaisella vedellä on potentiaalia pärjätä hotelli- ja ravintolamarkkinoilla ns. luksusvetenä. Toki vesimarkkinoilla pärjääminen on paljon kiinni mm. yritysten markkinointitaidoista.

Suomen (pohja)vettä olisi syytä brändätä vahvemmin ja korostaa sen arvoa suomalaistenkin keskuudessa. Hyvälaatuinen vesi on valttikortti maailman mittakaavassa tarkasteltuna. Esimerkiksi BusinessFinland pyrkii maailmalla Suomen esille tuontiin osaltaan puhtaan juomaveden maana <https://www.businessfinland.fi/en/do-business-with-finland/explore-finland/food-drinks/beverages/>. Julkisia vesipisteitä olisi hyvä saada enemmän ympäri Suomen ja järjestää Ruka Tap Waterin tapaisia kampanjoita. Kohteena ovat etenkin matkailijat niin kotimaasta kuin ulkomailta.